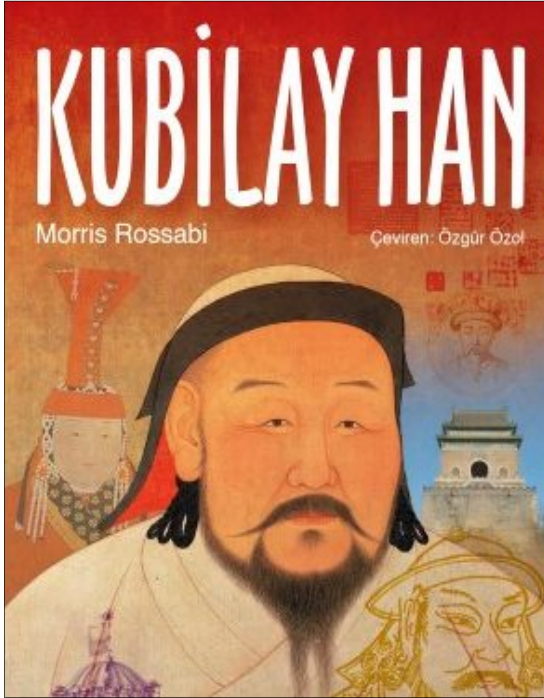

Morris Rossabi, **Kubilay Han**, Çev. Özgür Özol, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2015, 333 sayfa, ISBN: 978-605-332-590-1.

XIX. yüzyılın başlarından itibaren, gerek Batılı akademik çevrelerde gerekse Türkiye’de, Moğollar ile alâkalı bir önyargının mevcudiyeti tarih ilmi ile uğraşan herkesin malûmudur. Hiç kuşku yok ki, kadimden süregelen bu marazî algının temel dayanağı Moğolların istila ettikleri bölgelerde uygulamış oldukları zulümler idi. Bütün bunlara muhtelif lisanlarda telif edilen ortaçağ kaynaklarındaki mübalağa yüklü anlatılar ve vahşet sahneleri de eklenince Moğolların insanlık tarihine yaptıkları katkılar doğal olarak görmezden gelindi. Fakat Boris Yakovleviç Vladimirtsov (1884-1931) ve Georgiy Vladimiroviç Vernadskiy (1887-1973) gibi büyük tarihçiler sayesinde, Moğolların hüküm sürdükleri topraklarda askerî

teşkilattan yönetim tarzına ve ticaretten sanata varıncaya kadar pek çok sahada mühim gelişmeleri tetikledikleri anlaşıldı. Avrupa ile Uzakdoğu arasında bir köprü vazifesi gören Moğollar, *Pax Mongolica*’yı tesis etmek suretiyle Avrasya’yı cazibe merkezi haline getirdiler.

Umumî Türk tarihi tetkiklerinin kayda değer bir rüknünü teşkil eden ve son yıllarda küresel anlamda mühim gelişmelerin görüldüğü *Mongolistik* araştırmaları maalesef yurdumuzda son derece ilkel ve iptidaî bir vaziyettedir. Hâl böyle iken, Morris Rossabi tarafından telif edilip İş Bankası Kültür Yayınları Biyografi Dizisi içerisinde neşredilen; *Kubilay Han* başlıklı kitabın Türk tarihçiliği açısından ehemmiyeti bir kat daha artmaktadır.

Cengiz Han’ın ölümünden sonra Moğol İmparatorluğu dört büyük parçaya ayrılmış; Kubilay Hanlığı Çin’de, Çağatay Ulusu Türkistan’da, İlhanlılar İran’da, Altın Orda Devleti ise Deşt-i Kıpçak’ta hüküm sürmeye başlamıştı. Moğol yasası ve gelenekleri üzerine inşa olunan bu dört devletin her biri; Çin, Türkistan, İran ve Deşt-i

Kıpçak gibi güçlü medeniyet merkezlerinin kültürel miraslarını tevarüs ettikleri için doğal olarak bir başkalaşım geçirmişlerdi. Ne gariptir ki, yurdumuzda yukarıda ismini zikrettiğimiz halef devletler hakkında sınırlı sayıda yayın bulunsa da, doğrudan Kubilay Hanlığı tarihine ilişkin tek bir ciddi eser ne telif ne de tercüme edilmiştir. Dolayısıyla Morris Rossabi'nin eserinin Türkçeye kazandırılması gerçekten mühim bir katkıdır.

Sekiz bölümden oluşan kitabın içindekiler kısmında sadece ana başlıklar gösterilmiş, alt başlıklar ise verilmemiştir. Kanaatimizce eseri eline ilk kez alan okuyucunun kitabın muhtevisiyatını ilk bakışta daha rahat anlayabilmesi için en azından alt başlıklar da Türkçe tercümenin mündericâtına dâhil edilmeli idi. Eserdeki alt başlıklar şöyledir:

I. Bölüm: İlk Moğollar (s. 1-20): Moğol İmparatorluğu'nun Doğuşu (s. 3), Cengiz Han'ın Halefleri (s. 8), Kubilay ve Anası (s. 11), Kubilay ve Danışmanları (s. 14), Tuluğ Oğullarının Yükselişi (s. 17). **II. Bölüm: Kubilay Ortaya Çıkıyor (s. 21-49):** Ta-li Seferi (s. 21), Kubilay'ın Kendi Dirlüğünü Yönetişi (s. 26), Kubilay ve Budacı-Taocu Müzakereleri (s. 35), Mengü'nün Güney Song Üzerine Seferi (s. 41), Taht Kavgası (s. 44). **III. Bölüm: Ulu Kağan (s. 51-73):** Arık Buka'nın Meydan Okuması (s. 51), Li Tan Ayaklanması (s. 60), Çabi'nin Etkisi (s. 64), Kubilay Yönetiminde İlk Düzenlemeler (s. 65). **IV. Bölüm: Fatih (s. 75-111):** Güney Çin'in İşgali (s. 76), Kore'nin Boyun Eğişi (s. 93), Japonya'nın İlk İşgali (s. 96), Kubilay'a Karşı Seferler (s. 100). **V. Bölüm: Çin İmparatoru (s. 113-148):** Toplumsal ve Mali Sıkıntılar (s. 113), Kubilay'ın Ekonomik Programı (s. 117), Kubilay ve Ordu (s. 124), Kubilay ve Yasal Düzen (s. 126), Kubilay ve Konfüçyüsçüler (s. 128), Kubilay ve Din (s. 137), Kubilay ve Polo Ailesi (s. 143). **VI. Bölüm: Kültürün Koruyucusu (s. 149-171):** Yazı Dili (s. 150), Yüan Tiyatrosu ve Edebiyatı (s. 156), Resim (s. 159), Zanaat (s. 164), Moğol Mirasının Korunması (s. 167). **VII Bölüm: Yönetim Hataları ve Çinlilerin Tepkisi (s. 173-199):** Ahmet ve Mali Sıkıntılar (s. 174), Güney Song'un Bütünleşmesi (s. 180), Büyük Kanal (s. 183), Lu Şi-rong'un Maliyesi (s. 185), Sanga ve Budacıların Suüstimali (s. 187), Kubilay'ın Dinlerle Yaşadığı Sorunlar (s. 194). **VIII. Bölüm: Bir İmparatorun Çöküşü (s. 201-224):** Kamikaze (s. 202), Güneydoğu Asya'daki Seferler (s. 207), Kubilay'ın Topraklarında İsyanlar (s. 214), Kubilay'ın Şahsi Kayıpları (s. 218). **Notlar (s. 225-258), Wade-Giles Türkçe Okunuş Çizelgesi ve Çince Karakterler (s. 259-269), Batı Dillerinde Araştırma Eserleri (271-310), Uzakdoğu Dillerinde Bibliyografya (s. 311-321), Dizin (323-333).**

Yukarıdaki başlıklardan da anlaşılacağı üzere kitapta Kubilay Hanlığı'nın idarî, askerî, malî, dinî ve kültürel yapısına temas edilmiş ve ortaçağ Çin tarihinde Moğolların oynadığı rol ustalıkla işlenmiştir. Ayrıca Çin kültürünün adeta üç sacayağını teşkil eden Konfüçyanizm, Taoizm ve Budizm ile bilgelik yüklü bu felsefî dinlere iman eden zümrelerin devlet içerisindeki yapılanmaları fevkalâde sarîh bir surette gözler önüne serilmiştir. Kökleri çok eskilere dayanan Çin kültürünün, yabancıları pasif direniş sergilemek suretiyle nasıl asimile edip kendi bünyesinde erittiği de kitaba sindirilmiş başka bir önemli hususiyettir.

Müellifin gerek Batı dillerinde, gerekse Çince, Japonca ve Korece gibi Uzakdoğu dillerinde kaleme alınan birinci el kaynaklar ile araştırma eserleri layıkıyla kullanmış olması tetkik ettiğimiz kitaba muadilleri arasında üstünlük sağlamıştır. Yurdumuzda son

Kitap Tanıtımı

zamanlarda pek moda olan ucuz tarihî televizyon dizilerinin yayın akışına mütenasip bir biçimde ehven ve niteliksiz eserlerin yazılıp akademik iffetin ayaklar altına alındığı bir atmosferde, İş Bankası Kültür Yayınları'nın böylesine değerli bir kitabı neşretmesi takdire şayandır.

Bununla birlikte terminoloji ile ilgili bazı küçük noksanlıklar ve tercüme hataları da mevcuttur ki, eskilerin deyimi ile: “Bu kadar kusur kadı kızında da bulunur”. Tespit edebildiğimiz yanlışlıklar aşağıdaki doğru yanlış cetvelinde gösterilmiştir:

<u>Yanlış</u>	<u>Doğru</u>	<u>Sayfa</u>
Moğol obasından...	Moğol ulusundan...	s. 45
Cennetin Oğlu	Göğün Oğlu	s. 79
Tirmid	Tirmiz	s. 103
Gök Dağlar	Tanrı Dağları (T'ien Shan)	s. 105
Maraga	Merâga	s. 123
Ungrat	Ongirat	s. 170
Iakoubovski	Yakubovskiy (Якубовский)	s. 227
Drevnemolgofskie	Drevnemongolskie (Древнемонгольские)	s. 288
Tikhvinskü	Tihvinskiy (Тихвинский)	s. 303

Son olarak bibliyografyada, 289. sayfadaki Rusça bir kitabın adı da doğru tercüme edilememiştir: ~~Tangut Yönetimi Tarihinden Seçmeler~~. Doğrusu şöyle olmalıdır: **Tangut Devleti Tarihine [Dair] Tetkikler** (Очерк Истории Тангутского Государства).

Serkan ACAR*

* Doç. Dr., Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, Genel Türk Tarihi Anabilim Dalı, Bornova-İZMİR. .